

De Theatervaker
december 1999.

Hans Snoek

Foto: Fred van Dierm

'Ik heb het gevoel dat me

door ANITA TWAALFHOVEN

Op vrije voeten heette een van de bevrijdingsmanifestaties in 1945. Na clandestiene optredens voor het kunstenaarsverzet, danste ook de door balletmeester Kurt Jooss opgeleide danseres Hans Snoek op straat. Daar vond onder haar leiding een kinderdansmiddag plaats. Het initiatief leidde tot de oprichting van de eerste jeugdballetgroep ter wereld, Scapino. Het is de eerste van een aantal mijlpalen die de geschiedenis van het jeugdtheater markeren.

In 1971 richtte Hans Snoek de Stichting Jeugdtheater Amsterdam op, 'zodat er eindelijk regelmatig jeugdtheater kon worden geprogrammeerd.' En zeven jaar later opende zij de deuren van het eerste jeugdtheater in Nederland, de Amsterdamse Krakeling. De jaarlijkse VSCD-prijs voor de beste prestatie in het jeugdtheater, de Hans Snoekprijs, is naar haar vernoemd. En terwijl het jeugdtheater artistiek op rolletjes loopt, zet zij zich op 88-jarige leeftijd in voor een vergeten publieksgroep. Met de Stichting Toverbal Amsterdam wil Hans Snoek kinderen uit asielzoekerscentra een artistieke vluchthaven bieden.

Om haar fascinatie voor cultuur en kinderen onder woorden te brengen, citeert zij een jongetje uit de Amsterdamse Pijp. 'Hij zei indertijd na een voorstelling van Scapino: "Ik wist niet dat er zo iets moois bestond!" De spontaniteit en nieuwsgierigheid van kinderen trekken mij. Er zijn zoveel mogelijkheden om ze met hart en ziel te betrekken bij je werk.'

Progressief

Met de oprichting van Scapino in 1945 stond Hans Snoek – samen met Puck, de eerste gesubsidieerde toneelgroep – aan de wieg van het professionele jeugdtheater. De doelstelling van Scapino was de 'esthetische vorming van de jeugd door middel van ballet en pantomime en met behulp van muzikale, picturale en eventueel andere artistieke uitdrukkingsmiddelen.' Een progressief streven in een tijd waarin in de Nationale Cultuurtaak 1947 viel te lezen: 'Een simpel liedje op een blokfluit betekent voor den opbloei van het kunstleven meer dan het luisteren naar symfonieën door de radio.' Hans Snoek zag het anders en werkte vanaf het eerste sprookjesballeten *De toverfluit* en *De gouden zwaan* samen met professionals. 'Componist Lex van Delden heeft de muziek gemaakt en de schilders Nicolaas Wijnberg en Hans van Norden ontwierpen het decor. Hij zei: 'Het zou

meer voor het eigen plezier theater maakt dan voor de kinderen.'

mooi zijn om het een beetje aan te kleden.' De muziek werd speciaal voor ons gecomponeerd. Soms alleen voor piano, soms werd het naderhand georkestreerd. Er deden heel veel leuke mensen uit diverse disciplines met ons mee, zoals Peter Faber, Shireen Strooker en Albert Mol die toentertijd bij mimegroep Carrousel werkte. Annie Schmidt heeft een keer een scenario geschreven met een mix van sprookjes, *Er was eens...*

De uitbundig vormgegeven, verhalende balletten speelden in theaters als Carré, Tuschinski en de Schouwburg in Amsterdam en ook in theaters en scholen in het land.

Snoek: 'Nu is het verhalende ballet niet meer in de mode. Je moet naar dans kijken, een verhaal vindt men niet meer nodig. Ik ben het daar niet mee eens. Kinderen hebben een identificatiefiguur nodig, of dat nu de prinses op de erwt is of een dier. Wij hadden daartoe de Scapino-figuur, een verteller en ceremoniemeester die de programma's kon inleiden. Thom de Graaf, die dat lange tijd heeft gedaan, was echt een vriend van de kinderen. Zo'n opzet hoeft niet belerend te zijn, het gaat om het contact met de kinderen. Zo bied je ze een handvat om naar de voorstelling te kijken.'

Uit de tijd is deze suggestie zeker niet. Om de vernieuwde serie kinderconcerten in te leiden fungeert standup-comedian Howard Komproe in het Concertgebouw met succes als alternatieve Scapino-figuur. Hans Snoek: 'Bij de dansvoorstellingen van nu – en soms ook in het jeugdtheater – mis ik zo'n figuur. Vaak weet ik zelf niet hoe ik moet kijken en waarover een voorstelling gaat. Ik vind niet dat je van kinderen moet verwachten dat ze meteen openstaan voor dansvormen die zij niet kennen. Ik vind wel dat je abstracte dans voor kinderen kunt brengen, maar het heeft een inleiding nodig.'

Kwaliteit

Wat betreft de danseducatie op scholen was Snoek haar tijd vooruit. 'Wij gaven demonstraties over de danskunst op scholen. We dansten stukjes uit onze voorstellingen en vertelden over klassieke dans, jazzdans en abstracte dans, of lieten door improvisaties met de kinderen zien hoe je een gevoel danst. Het is jammer dat ze dat haast niet meer doen.'

Het idee dat dans een universele taal is en dat specifieke dans voor de jeugd niet nodig zou zijn, vindt Snoek 'bespottelijk'. 'Het is een andere benadering. Wat Annie Schmidt voor kinderen schreef, is anders dan wanneer zij het voor hun ouders zou hebben geschreven. Ook in dans voor kinderen moet iets zitten dat hen specifiek raakt. Meestal is dat een verhaal, maar het kan ook een onderwerp zijn waardoor ze geëmotioneerd raken.'

'De visie op kinderen is enorm veranderd. Vroeger konden de sterren uit de danswereld en acteurs echt neerkijken op voorstellingen voor kinderen. Nu is het jeugdtheater even goed als het theater voor volwassenen.' Bij de vraag welke voorstellingen haar in de afgelopen tijd zijn bijgebleven, twijfelt zij. 'Ik vind Introdans fijn, Opus One, De Stille en ook de educatieve voorstellingen van het Internationaal Danstheater. Laatst heb ik een mooi liedjesprogramma gezien van Erik Beekes. En wat de VPRO maakt met en voor kinderen, vind ik enig. Maar ik kan eigenlijk geen theatervoorstelling bedenken waarover ik zo enthousiast ben dat ik tegen iedereen zou zeggen: Je moet erheen!' Voorzichtig: 'Het jeugdtheater heeft een hoge kwaliteit, maar vaak is het moeilijk. Terwijl een eenvoudig verhaal voor kinderen net zo leuk kan zijn als de bewerkingen van Griekse

tragedies, die men nu voor kinderen speelt. Ik heb het gevoel dat men meer voor het eigen plezier theater maakt dan voor de kinderen. Behalve de gangbare besturen zou je bij een gezelschap een kinderbestuur moeten hebben om mee te praten. Daar zijn genoeg bijdehante kinderen voor te vinden. Kinderen kennen vaak ook andere prijzen toe dan volwassenen, dat zag je bij de Puck-jury. Het is jammer dat die prijzen niet werden vergeleken met de Hans Snoekprijs. Het is interessant te weten te komen waar het verschil in smaak en fascinatie zit. Discussies met kinderen, ook na afloop van voorstellingen, zijn sowieso belangrijk. Het is toch jammer dat de Puckprijs weer is afgeschaft, terwijl bij jeugdliteratuur en -film wel kinderjury's zijn.'

Is zij het eens met de prijzen die jaarlijks onder haar naam worden uitgereikt? 'Vaak wel. Maar toen ik nog in de jury zat, was ik het ook wel eens oneens met een beslissing. Het zou onaardig zijn nu buiten hen om te zeggen over welke voorstelling het ging. Als ik mensen iets wil zeggen, schrijf ik ze een brief of praat ik met ze. Maar ik ben toen wel uit de jury gestapt.'

Soestdijk

In het gesprek over haar indrukwekkende loopbaan plaatst Hans Snoek zichzelf bescheiden op de achtergrond. Zo verwijst zij niet naar de twintig bestuursfuncties die zij bekleedde of het tiental onderscheidingen die op haar naam staan. Dat zij de dochters van prinses Juliana op Soestdijk dansles heeft gegeven, blijkt uit een opmerking van haar echtgenoot, televisiepionier Erik de Vries.

'Daarom beweegt Beatrix zich zo fier,' zegt hij. 'Dat hoeft er allemaal niet in,' zegt Hans Snoek bladerend door stapels papier en fotoboeken van vroeger.

'Ik houd van initiatieven. Ik vind het leuk steeds iets nieuws te doen. Kinderen van vluchtelingen vind ik ontzettend belangrijk. Muziek en spel kunnen wonderen verrichten bij het verwerken van hun ervaringen. Ik heb met hen aan een voorstelling gewerkt. Het enthousiasme van hun en onze kant is groot. Maar dan is het voorbij en vallen de kinderen terug in een leegte of worden naar elders overgeplaatst. Ik heb veel geduld nodig en dat is een kwaliteit die ik niet bezit.'

Kijkend in de toekomst vindt ze het van belang dat de grote theaters hun deuren openzetten voor het schoolpubliek. 'Voorstellingen op school zijn zinnig maar meestal is dit toch een aangepaste vorm van theater. Kinderen moeten ook het echte theater leren kennen. Als men de tarieven reduceert kunnen schoolklassen vaker naar voorstellingen. Ook in de vakantieperiodes kunnen de theaters meer jeugdvoorstellingen programmeren.'

Johanna Rosina Snoek (86) werd geboren in Geertruidenberg. Ze groeide op in een muzikale familie. De muziek werd haar drijfveer om te dansen. Op zeventienjarige leeftijd ging ze naar de Folkwang Schule te Essen, waar ze later jarenlang les gaf. Ze werkte onder anderen samen met Yvonne Georgi en Igor Schwetsoff. In 1945 richtte ze samen met Nicolaas Wijnberg en Hans van Norden het Scapino Ballet op en zes jaar later de Scapino Dansschool. In 1959 kwam daaruit de Scapino Dansacademie voort, die ze samen met Karel Poons ging leiden. Na haar vertrek bij Scapino in 1970 richtte Snoek het Amsterdamse jeugdtheater De Krakeling op. Een belangrijke jeugdtheaterprijs kreeg haar naam. Momenteel werkt ze met Stichting Toverbal Amsterdam aan voorstellingen voor kinderen uit asielzoekerscentra.